

УДК [338.48:658](100)"2019/2022":330.34

Бригілевич Галина Михайлівна

асистент кафедри туризму

Львівський національний університет імені Івана Франка

Bryhilevych Halyna

Assistant of the Department of Tourism

Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: 0000-0002-5306-3684

Шульц Світлана Леонідівна

доктор економічних наук, професор,

завідувач відділу регіональної економічної політики

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

Shults Svitlana

Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of Regional Economic Policy

Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine

ORCID: 0000-0002-5603-5603

**АНАЛІЗ МЕГАТРЕНДІВ ТА СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО
ТУРИЗМУ**

**ANALYSIS OF MEGATRENDS AND CURRENT CHALLENGES OF
BUSINESS DEVELOPMENT IN THE FIELD OF INTERNATIONAL
TOURISM**

Анотація. У статті досліджено мегатренди та сучасні виклики розвитку підприємницької діяльності у міжнародному туризмі. Здійснено

аналіз розвитку міжнародного туристичного бізнесу під впливом глобалізаційних процесів. Проаналізовано тенденції розвитку світової туристичної індустрії впродовж 2019-2022 рр.

Розроблено рейтингове позиціонування країн G20 за показниками внеску туристичної індустрії у ВВП, які продемонстрували найвищі темпи зростання у їхній економіці в 2021 році. Запорукою такого успіху на ринку міжнародних туристичних підприємств є запровадження та використання гнучких інноваційних продуктів.

Визначено, що на сучасному етапі уповільнення розвитку туристичної індустрії залежить від геополітичної напруженості в окремих регіонах світу та війнами, зокрема в Україні. Тому підвищеної уваги до безпеки міжнародного туризму та правового захисту туристів є одним з важливих мегатрендів.

Проведений аналіз мегатрендів туристичної індустрії дозволяє визначити вектори стратегічної орієнтації міжнародного туристичного бізнесу в умовах глобалізації та глокалізації. Пріоритетом для багатьох країн на світовому туристичному ринку є підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі. Розрахувавши індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму для 117 країн, який включає 5 субіндексів оцінювання, можна побачити, що переважна більшість країн, які увійшли до списку лідерів за рівнем конкурентоспроможності туристичної індустрії займають найвищі рейтингові позиції за показником внеску цього сектору економіки у ВВП країн.

Враховуючи особливості розвитку міжнародного туризму, можна виділити стратегічні пріоритети формування глобального середовища сприятливого для ведення туристичного бізнесу: створення сприятливих та інклюзивних умов праці та бізнесу; забезпечення соціально-економічної

стійкості економіки; зростання ролі екологічної стійкості; управління туристичним попитом; зростання ролі цифрових технологій.

Ключові слова: *глобалізація, глокалізація, міжнародний туристичний ринок, мегатренди, стратегія, індекс конкурентоспроможності.*

Summary. *The article examines the mega-trends and modern challenges of the development of entrepreneurial activity in international tourism. An analysis of the development of international tourist business under the influence of globalization processes was carried out. The development trends of the world tourism industry during 2019-2022 were analyzed.*

The rating positioning of the G20 countries based on the indicators of the foreign tourism industry in GDP, which demonstrated the highest growth rates in their economy in 2021, has been developed. The key to such success in the market of international tourism enterprises is the implementation and use of flexible innovative products.

It has been determined that at the current stage, the slowdown in the development of the tourism industry depends on geopolitical tensions in certain regions of the world and war, in particular in Ukraine. Therefore, increased attention to the safety of international tourism and legal protection of tourists is one of the important megatrends.

The conducted analysis of megatrends of the tourism industry allows to develop vectors of strategic orientation of international tourism business in the conditions of globalization and glocalization. Increasing the competitiveness of the tourism industry is a priority for many countries on the global tourism market. By calculating the travel and tourism competitiveness index for 117 countries, which includes 5 sub-indexes of evaluation, it can be seen that the predominant country that entered the list of leaders in terms of the level of competitiveness of the tourism industry occupies the highest ranking positions by the indicator outside this economic sector in the country's GDP.

Taking into account the peculiarities of the development of international tourism, it is possible to highlight the strategic advantages of creating a global environment favorable for conducting tourist business: creating favorable and inclusive working and business conditions; ensuring socio-economic stability of the economy; the growth of environmental sustainability; tourist demand management; the increasing role of digital technologies.

Key words: *globalization, glocalization, international tourist market, mega-trends, strategy, competitiveness index.*

Постановка проблеми. Впродовж останніх років розвиток міжнародної туристичної діяльності зазнає різких змін. Особливий вплив має глобалізація, яка в свою чергу формує нові виклики для підприємницької діяльності. В допандемічний період темпи зростання туристичних подорожей випереджали зростання глобальної економіки. Зустрівшись з пандемічними реаліями та проблемами, міжнародний туристичний бізнес зазнав різкого спаду. Тому у процесі відновлення світових туристичних потоків, компанії аналізують та використовують потрібні для розвитку мега-тренди та різноманітні інновації у своїй підприємницькій діяльності, що зі свого боку, зумовлює актуальність тематики дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню мега-трендів та сучасних викликів підприємницької діяльності у міжнародному туризмі, а також дослідженням процесів глобалізації та глокалізації присвячені праці зарубіжних і вітчизняних дослідників. Зокрема, В.М. Зайцева [1] досліджує міжнародний туризм під впливом процесів глобалізації та визначає шлях інтеграції України у світовий ринок туризму. Р. Робертсон [2] доводить що поєднання універсалізації та індивідуалізації підтверджує взаємозалежність процесів глобалізації та глокалізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз міжнародного туристичного ринку та виявлення сучасних мегатрендів в умовах різноманітних змін глобалізаційних процесів. Формування стратегічного розвитку підприємницької діяльності у сфері міжнародного туризму.

Виклад основного матеріалу. Розвиток туристичного бізнесу зазнає впливу глобалізаційних процесів, як і інші сфери життєдіяльності світової спільноти. Глобалізація світової економіки зумовлює формування інтегрованого бізнесу та сприяє запровадженню інноваційних механізмів в сфері продаж послуг, диверсифікації каналів просування туристичних продуктів у міжнародному бізнес-середовищі, що в цілому сприяє забезпеченню конкурентоспроможності туристичного бізнесу загалом.

З 2002 року для оцінювання ступеня економічної, соціальної та політичної глобалізації, тобто інтеграції країн у світовий економічний простір використовують індекс економічної інтеграції (KOF Globalisation Index), який включає 42 субіндекси, що характеризують масштаб інтеграції країн та інтенсивність потоків зовнішньоекономічної торгівлі, міжнародних інвестицій, міграції, туризму та обміну інформацією [3]. Найбільш глобалізованими країнами в світі у 2022 році визнано Нідерланди і Бельгію, а до десятки лідерів за індексом глобалізації входять майже всі представники великої сімки, зокрема: Швеція, Великобританія, Німеччина, Австрія, Данія, Фінляндія і Франція та Угорщина. Україна у 2022 році за цим індексом займала 44 позицію.

У розрахунку індексу глобалізації використовується низка субіндексів в розрізі економічної, соціальної та політичної глобалізації. Група показників, які свідчать про масштаби процесів соціальної глобалізації в індексі глобалізації де-факто включає оціночний показник щодо розвитку міжнародного туризму, а індекс глобалізації де-юре включає показники, які

свідчать про ступінь свободи відвідування країн та доступність аеропортів (рис. 1).

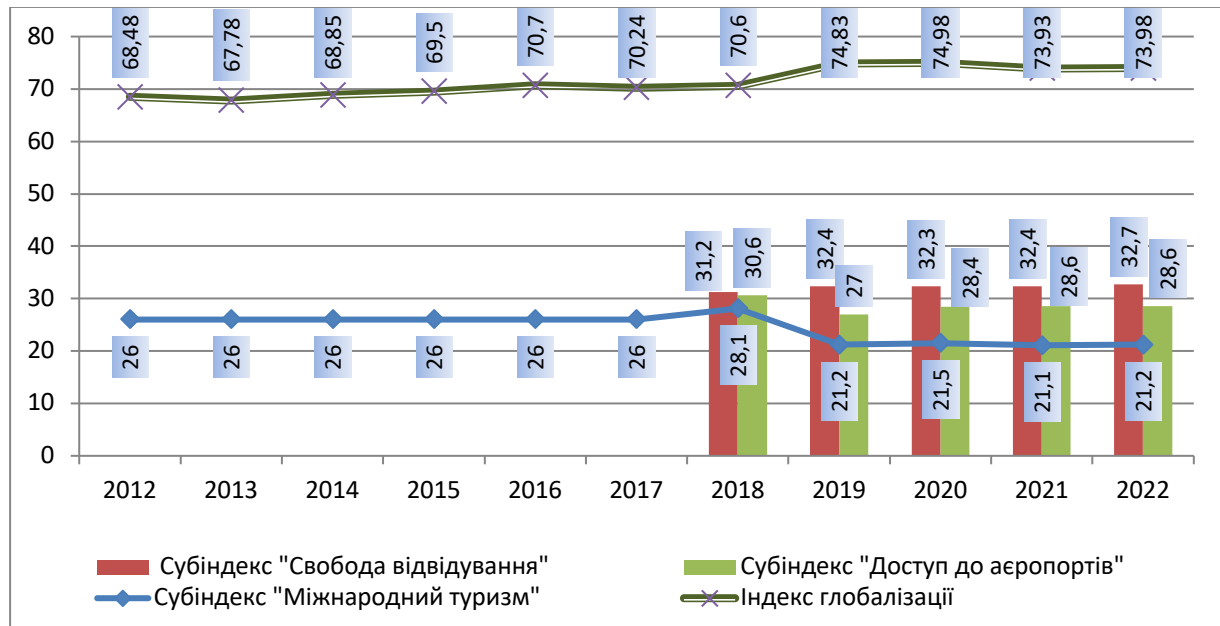

Рис. 1. Динаміка складових компонент індексу глобалізації

Джерело: систематизовано авторами на основі [3]

Дані рис. 1 підтверджують загальні світові тенденції щодо зменшення у 2019 році туристичних потоків внаслідок пандемії Covid-19 та пов'язані із цим обмеження доступу до аеропортів та свободи щодо відвідування країн в цілому.

Досвід проведення аналітичних оцінок ролі сектору туризму в глобальній економіці засвідчує, що вони проводяться шляхом оцінювання частки туристичної індустрії у ВВП країн та обсягах створення робочих місць.

До пандемії COVID-19 темпи зростання глобального сектору подорожей і туризму випереджали зростання глобальної економіки протягом дев'яти років поспіль. Це був один із найбільших секторів у світі, де створювали 1 із 5 нових робочих місць у світі протягом 2014–2019 років, а також 10,3% усіх робочих місць (334 мільйони) та 10,4% глобального ВВП (10 трильйонів доларів США) у 2019 році. Витрати міжнародних відвідувачів у 2019 році склали 1,9 трильйона доларів. У 2020 році обсяги

збитків сектору сягнули 4,9 трлн доларів США та було втрачено 62 мільйони робочих місць, тобто 18,6% від загальної кількості зайнятих в галузі. Глобальний внесок туризму у ВВП у 2020 році (пік пандемії) скоротився на 50,4% порівняно з аналогічним періодом минулого року. Починаючи з 2021 році почалося повільніше, ніж очікувалось відновлення глобального сектору туризму, що на думку експертів було зумовлене суворими і непослідовними обмеженнями перетину кордонів та відсутністю координації між урядами щодо боротьби з пандемією. Попри слабку інтенсивність відновлення ринку, внесок туризму у ВВП зріс на 21,7%, а також спостерігалось відновлення 18,2 мільйона робочих місць [4].

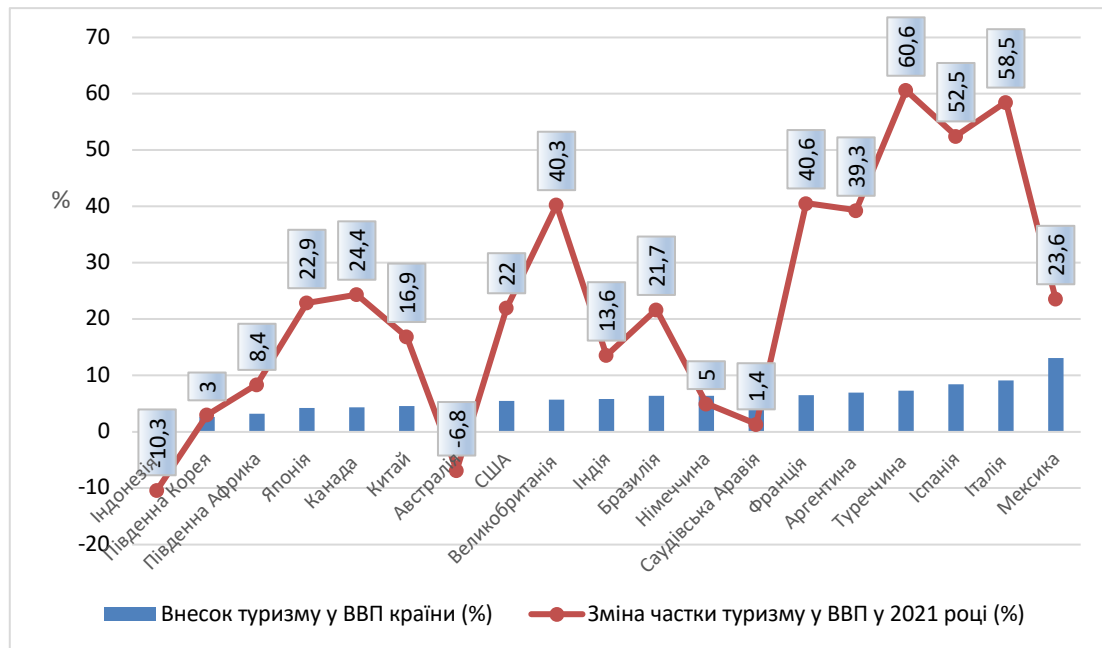
Вже у 2022 році сектор подорожей і туризму склав 7,6% світового ВВП; відбулось зростання на 22% порівняно з 2021 роком, що лише на 23% нижче рівня 2019 року. У 2022 році було створено 22 мільйони нових робочих місць, що на 7,9% більше, ніж у 2021 році, і лише на 11,4% менше, ніж у 2019 році. Витрати міжнародних відвідувачів за 2022 рік зросли на 81,9%, але вони були все ще на 40,4% були меншими, ніж у 2019 році [4].

Отже, констатуємо, що впродовж 2019-2022 років розвиток туристичної сфери характеризувався провадженням карантинних заходів, які спровокували часткові тимчасові прояви деглобалізації, а це призвело до зменшення туристичної мобільності та обмеження свободи пересування населення.

Згідно прогнозів експертів Всесвітньої ради подорожей і туризму у період з 2022-2032 рр. внесок ВВП туризму зростатиме в середньому на 5,8% щорічно, випереджаючи зростання загальної економіки (2,7% на рік), а до кінця 2023 року показники розвитку туризму можуть повернутися до рівня 2019 року [4].

Як бачимо з даних рис. 2, ті країни, які у 2021 році мають найвищий показник внеску туризму у ВВП країн продемонстрували найвищі темпи зростання частки цього сектору у їхній економіці.

Рис. 2. Рейтингове позиціонування країн G 20 за показниками внеску туристичної індустрії у ВВП у 2021 році

Джерело: розроблено авторами на основі [4]

Оцінюючи перспективи розвитку міжнародного туризму у пост пандемічний період, слід відмітити, що якщо країни G20 продемонстрували достатньо високі частки туристичного сектору в генеруванні ВВП, то в Україні ця частка не перевищувала у довоєнні роки 2%.

Для успішного відновлення ринку міжнародного туризму компанії, які працюють у цій сфері провадили більш гнучкі інноваційні продукти та використовували нові ринкові можливості, щоб пристосуватись до зміни динаміки попиту, зокрема шляхом:

- створення нових об'єктів для тривалого проживання, які включають кухні та житлові приміщення та запровадження пакетів із зниженими тарифами для довгострокових туристичних турів;
- розширення ринку подорожей високого класу та ІТ пропозицій в сфері ділового туризму;
- впровадження більш гнучкої політики бронювання та скасування замовлень;

- розвитку ринку «цифрових кочівників» за допомогою продовження робочих віз та надання інших переваг;
- візової лібералізації та лібералізації угод про авіасполучення;
- зростання фінансової відкритості і розширення регіональних торговельних угод тощо.

За цих умов багато країн стимулювали розвиток внутрішнього туризму. Наприклад, Гонконг, Сінгапур, Південна Корея та Японія запровадили різноманітні програми, які надають знижки, купони та субсидії на внутрішні подорожі [5].

Загалом, до ключових наслідків впливу глобалізації на розвиток міжнародного туристичного бізнесу слід віднести:

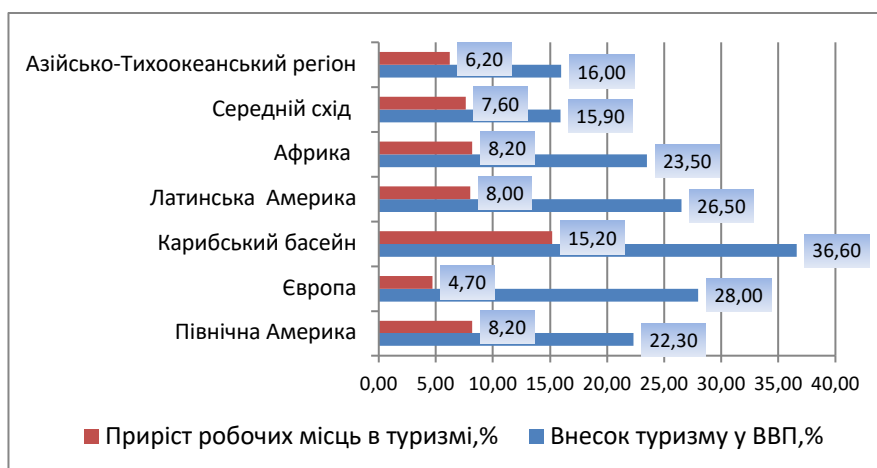
- інтернаціоналізацію ринків туристичних послуг та ділових відносин;
- поширення моди на подорожі та сучасних моделей відпочинку;
- уніфікація туристичних технологій, послуг та продуктів та поглиблення інформатизації сектору ;
- посилення інтеграції з міжнародними партнерами – представниками суміжних видів діяльності;
- активізація діяльності міжнародних організацій;
- розвиток нових форм стратегічного партнерства;
- формування єдиного комунікаційного простору та його технологічні модернізація;
- покращення якості туристичної інфраструктури.

Поряд з глобалізаційними впливами на розвиток світової туристичної індустрії має вплив глокалізація (регіоналізація), яка передбачає поєднання глобальних і локальних інтересів при виборі політики та стратегії її розвитку. Поділ світового туристичного ринку відбувається шляхом виділення туристичних регіонів різного масштабу з унікальними, специфічними умовами, особливим місцевим колоритом, національною

культурою і традиціями. За цих умов на світовому ринку користуються попитом туристичні продукти, які відповідають вимогам глобального туристичного ринку щодо якості послуг та задовольняють попит туристів на туристичні дестинації, які знайомлять туристів з особливостями місцевої, національної та культурної ідентичності. Таким чином поєднання універсалізації та індивідуалізації підтверджує взаємозалежність процесів глобалізації та глокалізації, а локальний туристичний продукт стає затребуваним на глобальному рівні [2].

Стосовно регіоналізації міжнародного туристичного ринку доцільно відзначити, що найбільшу залежність від розвитку туристичної індустрії сьогодні демонструють країни Карибського басейну. Натомість темпи постковідного відновлення туристичної галузі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні і регіони Близького Сходу є доволі низькими.

Аналізуючи тенденції розвитку туристичної індустрії впродовж 2019-2022 рр. відмічаємо також, що зростання внеску туризму у ВВП відбувалось швидшими темпами, ніж створення робочих місць, що пояснюється тим, що процеси залучення нових співробітників на створені робочі місця може бути пролонгованим в часі. Така тенденція спостерігалась в усіх макро туристичних регіонах (рис. 3).

Рис. 3. Показники відновлення туристичної діяльності в розрізі макртуристичних регіонів світу, 2022 р.

Джерело: розроблено авторами на основі [4]

Протягом останніх двох років спостерігаємо нерівномірний характер відновлення туристичної індустрії в різних частинах світу, який зумовлений такими проблемами, як збої в ланцюжку поставок, інфляцією, підвищення цін на енергоносії, нестачею робочої сили нестійкістю ринків міжнародних туристичних і ділових подорожей.

Зменшення потужностей сектора також посилюється тим фактом, що більшість туристичних підприємств є малими та середніми і не мають засобів, щоб пережити тривале падіння попиту або обмеження контактів. За даними Всесвітня рада з подорожей і туризму (WTTC) особливо постраждали малі та середні підприємства, які склали близько 80% усіх глобальних підприємств у цьому секторі [4].

Уповільнення відновлення туристичної галузі зумовлені також геополітичною напруженістю в окремих регіонах світу та активними військовими діями, зокрема в Україні, Ізраїлі, Сирії тощо. За цих умов викликом для розвитку міжнародного туризму стає загострення проблеми забезпечення безпеки туристів. Більшість споживачів туристичних послуг вважають безпеку ключовим фактором при прийнятті рішення про подорож.

Підвищення уваги до безпеки міжнародного туризму та правовий захист туристів - це ще один важливий мегатренд його розвитку. Всесвітня туристична організація розробила Міжнародний кодекс захисту туристів (ICPT) [6], який є фундаментальною системою відліку для відновлення туризму у пост пандемічний період і містить набір мінімальних міжнародних стандартів захисту туристів у надзвичайних ситуаціях і прав споживачів туристів. Цей документ спрямований на забезпечення довіри споживачів туристичних послуг та підвищення рівня привабливості туристичного середовища в контексті відчуття безпеки для туристів і покращення договірних відносин між постачальниками та одержувачами різноманітних туристичних послуг.

Загалом, розробка та гармонізація мінімальних міжнародних стандартів щодо безпекових пріоритетів стосується забезпечення інформаційної бази у населення, організації та здійснення норм безпеки для туристів, міжнародної співпраці та створення обмежень свавілля у сфері туризму на законодавчому рівні, а також надання достатніх гарантій для захисту міжнародних туристів.

Проведений аналіз мегатрендів розвитку туристичної індустрії в умовах глобалізації дозволяє стверджувати, що визначальними векторами стратегічної орієнтації туристичного бізнесу в умовах глобалізації і глокалізації є *інтегрованість та конкурентоспроможність*. Яскравим прикладом інтегрованої діяльності в сфері міжнародного туризму, наприклад, стає функціонування глобальних комп'ютерних систем бронювання широкого спектра туристичних товарів і послуг – від авіаційних перельотів, переїздів залізницею і придбання пакет-турів, до оренди автомобілів, попереднього замовлення місця в готелі чи квитків на футбольний матч або концерт. Найбільш відомими серед таких систем є «Амадеус» та «Галілео», які присутні і на українському ринку транспортних і туристичних послуг [1]. Зазначимо, що такі сервіси та платформи використовуються для всього: від планування маршрутів до бронювання подорожей, екскурсійних турів і місць проживання.

Ще одним прикладом вертикальної інтегрованості туристичного бізнесу в умовах глобалізації є об'єднання туроператорської, турагентської, готельної та транспортної діяльності в транснаціональних корпораціях, що сприяє монополізації туристичної індустрії через контроль за рухом туристських потоків і капіталу, технологій, комунікацій та реклами. Найвідоміші в світі ТНК у туристичній галузі, такі як "BCD Travel", "Thomas Cook Group", «Expedia», «American Express», «Priceline», "Carlson Wagonlit Travel", "TUI Group", "Сейбу Holdings" поширюють свою діяльність на усіх

континентах світу і навіть координують політику в сфері туризму безпосередньо в окремих країнах.

Підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі на світовому туристичному ринку є пріоритетом для багатьох країн. Платформа Всесвітнього економічного форуму з метою підвищення рівня мобільності туристів проводить розрахунки Індексу конкурентоспроможності подорожей і туризму (ТТСІ). Цей індекс відображає сильні сторони кожної країни щодо розвитку туризму і одночасно вказує на потенціал стійкості економічного зростання сектору. В цьому контексті його можна вважати стратегічним інструментом порівняльного аналізу, який може бути використаний політиками, міжнародними організаціями, туристичними компаніями та туристами при прийнятті стратегічних рішень з перспектив їхнього розвитку та виборі напрямів туристичних подорожей.

Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму (ТТСІ) розраховано для 117 країн і включає 5 субіндексів оцінювання [7]:

- Субіндекс «Сприятливого середовища» включає індикатори: бізнес середовища, які фіксують ступінь сприятливості політичного середовища країни для ведення бізнесу компаніями (рівень захисту прав власності, ефективність правової бази, стабільності політики, рівень корупції і продуктивності інвестиційних рішень, доступність фінансування для малих і середніх підприємств); безпеки для туристів (рівень злочинності чи насильства, надійність поліції, наявність терористичних загроз, збройних конфліктів); здоров'я та гігієни (рівень розвитку системи охорони здоров'я, доступність інфраструктури охорони здоров'я, доступність до безпечної питної води та якість санітарних умов); людських ресурсів та ринку праці (наявність якісних працівників, здатність системи освіти задовольняти економічні потреби, продуктивність праці в сферах гостинності, ресторанного господарства та транспорту); спроможності використання ІКТ

(передумови розвитку і використання інфраструктури ІКТ і цифрових послуг, ступінь використання цифрових платформ для розвитку туристичної індустрії та пов'язаних з нею послуг);

- Субіндекс «Сприяючої політики та умов» включає індикатори: пріоритетності сектору туризму (ступінь сприяння розвитку сектору з боку урядів та інвесторів активно сприяють і інвестують у розвиток сектору); міжнародної відкритості (залученість країн до угод про авіасполучення та торговельних угод, рівень фінансової відкритості); цінової конкурентоспроможності (вартість туристичних послуг - авіаквитків готелів і короткострокової оренди житла, вартість життя, палива тощо);

- Субіндекс «Доступність інфраструктури» включає індикатори: розвитку інфраструктури повітряного транспорту (пропускну спроможність і якість міжнародних і внутрішніх авіамаршрутів, ступінь інтеграції аеропортів країни в глобальну мережу повітряного транспорту): наявності наземної та портової інфраструктури (доступність до бізнес-центрів і туристичних пам'яток, а також послуг громадського транспорту); розвиненості інфраструктури туристичного обслуговування (доступність і конкурентоспроможність надання ключових туристичних послуг (оренди автомобілів, готельних номерів та інших);

- Субіндекс «Драйвери попиту на подорож і туризм» включає індикатори: наявності природних ресурси і природних об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; наявності культурних ресурсів (археологічних пам'яток та розважальних закладів, цифрового попиту на культурні об'єкти та розваги країни, наявності креативних міст ЮНЕСКО тощо); розташування ресурсів, не пов'язаних з відпочинком (потенціал проведення ділових та інших подорожей, не пов'язані з відпочинком, присутність великих транснаціональних корпорацій, міст, та університетів, які добре інтегровані у світову економіку);

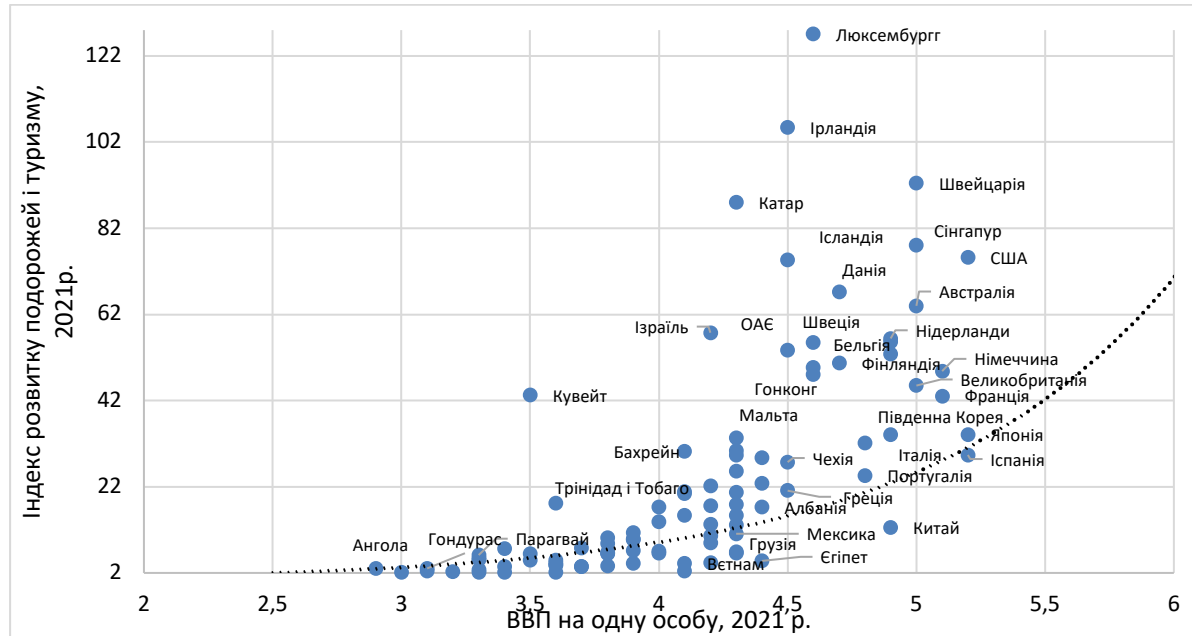
- Субіндекс «Сталого розвитку подорожей і туризму» включає індикатори: екологічної стійкості (стійкості природного середовища, економіки, захисту її природних ресурсів, а також вразливості і готовності до зміни клімату); соціально-економічної стійкості (соціально-економічний добробут і стійкість економіки, гендерну рівність, потенціал підвищення продуктивності працівників, соціального захисту населення та ін.): тиску і впливу попиту на подорожі та туризм (нестабільності попиту, рівень пошкодження природних і культурних ресурсів, зниження умов життя для місцевих жителів).

На 1.01.2022 року в десятку лідерів за Індексом розвитку подорожей і туризму, що охоплює 117 країн увійшли країни з високим рівнем доходу, зокрема, Японія (5,2), США (5,2), Іспанія (5,2), Франція (5,1), Німеччина (5,1), Швейцарія (5,0), Австрія (5,0), Великобританія (5,0), Сінгапур (5,0), Італія (4,9). Слід відзначити, що переважна більшість країн, які увійшли до списку лідерів за рівнем конкурентоспроможності туристичної індустрії займають найвищі рейтингові позиції за показником внеску цього сектору економіки у ВВП країн. Крім того, як бачимо з даних рисунку 4 для країн з високими показниками індексу розвитку туризму і подорожей характерні найвищі ВВП на одну особу (рис. 4). Найвищі світовий показник ВВП на душу населення був характерний для Люксембургу (127,046 дол США), Ірландії (105,362 дол США), Швейцарії (92,41 дол США), Катару (88,046 дол США), США (75,269 дол США).

Слід відзначити, що країни з високим рівнем доходу володіють багатим туристичними активами, а також мають розвинену якісну транспортну та туристичну інфраструктуру, яка дозволяє задовольняти попит великої кількості туристів. Однак вони стикаються з проблемами меншої тривалості перебування, значним впливом сезонності попиту та високим рівнем концентрації інтересу до невеликої кількості пам'яток.

До групи країн аутсайдерів рейтингу належать Чад, Сьєрра-Леоне, Малі, Ангола, Нігерія, Лесото, Камерун та інші країни Африканського континенту, тобто, країни з низьким рівнем ВВП на одну особу, який на 1.01.2022 р. перебував в діапазоні від 717 до 1599 дол. США.

Рис. 4. Розсіювання значень індексу розвитку туризму та подорожей країн світу залежно від ВВП на одну особу країн світу, 2021 р.

Джерело: розраховано автором за результатами проведеного дослідження

Серед країн пострадянського простору індекс розвитку подорожей і туризму розраховано лише для Литви (42 позиція в рейтингу), Грузії (44), Латвії (48), Вірменії (61), Азербайджану (63), Казахстану (66), Молдови (77) [7].

Враховуючи особливості розвитку туристичної індустрії виділимо стратегічні пріоритети формування глобального середовища сприятливого для ведення туристичного бізнесу, а саме: створення сприятливих та інклюзивних умов праці та бізнесу; забезпечення соціально-економічної стійкості економіки; зростання ролі екологічної стійкості; управління туристичним попитом; зростання ролі цифрових технологій.

Зазначимо, що поряд з позитивними аспектами прояву глобалізації світова спільнота відзначає наявність загроз та ризиків, які є перешкодою

стійкості економічного зростання та відновлення економіки країн після пандемічного періоду, в тому числі і для розвитку туристичної галузі. Так, у Звіті про глобальні ризики Всесвітнього економічного форуму за 2022 рік, визначено глобальні ризики, що загрожують суспільству довгостроковій та короткостроковій перспективі. Серед них вкрай важливими є такі ризики [8]:

- економічна дивергенція викликана COVID-19 спровокувала глобальну рецесію та відмінності в рівнях вакцинації між країнами. Дивергентне відновлення, яке спостерігається у світі зумовлене відповідно нижчою схильністю до ризику після пандемії у «вакцинованому світі», який складається переважно з розвинутих економік і може послабити їхні інвестиції в невакцинований світ. Слід відзначити, що у «вакцинованому світі» сьогодні надають пріоритет стійкості, а не мінімізації витрат. За цих обставин стимулювання регіональної конвергенції за рахунок глобальної інтеграції можуть мінімізувати перебої в ланцюгах поставок;
- послаблення соціальної єдності та згуртованості. Зростання відмінностей у доходах населення внаслідок нерівномірності економічного відновлення посилюватиме поляризацію та обурення в суспільстві;
- загострення геополітичної напруженості та загострення геополітичного суперництва, що призвело до порушення норм міжнародного права та співпраці, мілітаризація та розгортання військових конфліктів;
- кліматичні зміни, які призводять до зміни погодних умов, кризи природних ресурсів, втрат біорізноманіття і погіршення довкілля посилюються ризиками неефективності попереджувальних заходів;
- висока ймовірність виникнення боргових криз через зростання бюджетного навантаження особливо сильно вплине на домогосподарства з низькими доходами, а малі та середні підприємства, які все ще намагаються уникнути банкрутства, постраждають від ослаблення споживання;

- «цифрової нерівності», яка проявляється у обмеженні доступу до цифрових технологій, недостатності технічних і фінансових ресурсів цифровізації економіки країн та посилення кіберзахисту даних і конфіденційності інформації.

Усунення вказаних ризиків світова спільнота вбачає через швидку цифровізацію та подолання кібервразливості, вирішення проблеми посилення вимушеної міграції та зміцнення стійкості національних економік загалом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки аналізу мегатрендів і сучасних ризиків глобалізації та особливостей їх впливу на розвиток міжнародного туризму відзначимо, що туристичні компанії України мають підвищувати свій рівень конкурентоспроможності на туристичних ринках шляхом диверсифікації туристичних продуктів і послуг, підвищення їх якості задля задоволення потреб клієнтів та їх споживчих цінностей, а також пошуку нових ринкових ніш. До того ж слід додати, що інтенсивна глобалізація бізнесу призводить до того, що моделі стратегічної поведінки в управлінні бізнесом повинні враховувати роль міжнародних відносин, де особливе значення набувають процеси інтеграції через взаємодію з міжнародними партнерами.

Література

1. Зайцева В.М., Корнієнко О.М. Міжнародний туризм і глобалізація в сучасному світі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 2(8). С. 55-65.
2. Robertson R. Glocalization: Time-space and Homogeneity – heterogeneity. M. Featherstone et al. (Ed.) *Global Modernities*. London: SAGE, 1995. P. 25–44.
3. KOF Globalisation Index. *KOF Swiss Economic Institute*. URL: <https://goo.su/8gtS> (дата звернення: 01.08.2022).

4. Economic Impact Research. Global Trends. *World Travel & Tourism Council*. 2022. URL: <https://wtcc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf> (дата звернення: 01.08. 2022).
5. Trending in Travel: Emerging Consumer Trends in Travel & Tourism in 2021 and Beyond. *World Travel & Tourism Council*. November 2021. P. 11. URL: https://pages.trip.com/images/group-home/2021_Trending_in_Travel_EN.pdf (дата звернення: 11.08.2022).
6. The International Code for the Protection of Tourists. *The World Tourism Organization*. URL: <https://www.unwto.org/background-of-the-international-code-for-the-protection-of-tourists>. (дата звернення: 11.08.2022).
7. Uppink L., Soshkin M. Travel & Tourism Development Index 2021: Rebuilding for a Sustainable and Resilient Future. Insight report. *World Economic Forum*. May 2022. URL: <https://www.weforum.org/publications/travel-and-tourism-development-index-2021>. (дата звернення: 28.07.2022).
8. The Global Risks Report 2022. 17th Edition. *World Economic Forum*. 2022. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2022/> (дата звернення: 01.08.2022).

References

1. Zaytseva, V.M., & Kornienko, O.M. (2012). Mizhnarodnyi turyzm i hlobalizatsiia v suchasnomu sviti [International tourism and globalization in the modern world]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 2(8), 55-65 [in Ukrainian].
2. Robertson, R. (1995). Glocalization: Time-space and Homogeneity – heterogeneity, M. Featherstone et al (ed) *Global Modernities*. London: SAGE, 25–44.

3. KOF Globalisation Index. *KOF Swiss Economic Institute*. URL: <https://goo.su/8gtS>
4. Economic Impact Research. Global Trends. *World Travel & Tourism Council*. 2022. URL: <https://wtcc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf>
5. Trending in Travel: Emerging Consumer Trends in Travel & Tourism in 2021 and Beyond. *World Travel & Tourism Council*. November 2021. P. 11. URL: https://pages.trip.com/images/group-home/2021_Trending_in_Travel_EN.pdf
6. The International Code for the Protection of Tourists. *The World Tourism Organization*. URL: <https://www.unwto.org/background-of-the-international-code-for-the-protection-of-tourists>
7. Uppink, L., & Soshkin, M. (2022). Travel & Tourism Development Index 2021: Rebuilding for a Sustainable and Resilient Future. Insight report. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/publications/travel-and-tourism-development-index-2021>
8. The Global Risks Report 2022. 17th Edition. *World Economic Forum*. 2022. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2022/>